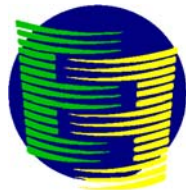

**SVETOVÉ ENERGETICKÉ ZHROMAŽDENIE ENEF 2002
KONFERENCIA BANSKÁ BYSTRICA, SLOVENSKO,
10-12 SEPTEMBER 2002**

Ria Kemper
Generálna sekretárka Sekretariátu Energetickej Charty
56 Boulevard de la Woluwe, 2. poschodie
1200 Woluwe St. Lambert
Belgicko
Tel.: +32 2 7759810
Fax: +32 2 7759813
E-mail: kemper@encharter.org

BUDOVANIE ENERGETICKEJ BEZPEČNOSTI PRE ŠIRŠIU EURÓPU

Vážený pán predseda, vážené dámy a páni, je pre mňa veľkým potešením byť na Slovensku, na mojej prvej návšteve vašej krajiny v pozícii Generálneho sekretára sekretariátu Energetickej charty. Musím tiež vyjadriť potešenie, že môžem prednášať na dnešnom dôležitom fóre, ktoré pokračuje vo vynikajúcej tradícii spolupráce medzi Energetickou chartou a Svetovým energetickým zhromaždením v Strednej a Východnej Európe (SVE).

V dnešnej prednáške by som sa chcela zamerať na dve otázky, ktoré majú v dnešnej dobe význam pre zábery tvorcov politiky energetického sektoru v celej Európe. Po prvé, je to otázka zabezpečenia jasných právnych predpisov pre tranzit ropy a plynu cez pevne zabudované medzištátne prenosové systémy. A po druhé, v súlade s jednou z centrálnych tém dnešnej konferencie, podpory politiky energetickej efektívnosti a praxe na národných úrovniach ako neoddeliteľnej časti celkového smerovania k väčšej energetickej bezpečnosti pre Európu. V oboch prípadoch objasním prínos Energetickej charty a medzivládneho procesu energetickej spolupráce, zjednocujúceho 51 Európskych a Ázijských štátov, k týmto otázkam.

Po prvé, dovoľte mi rozobrať otázky energetického tranzitu. Je dobre známe, že problematike spôsobu zabezpečenia jednoznačných právnych predpisov pre tranzit energie cez potrubia a rozvodové siete bola v posledných rokoch venovaná veľká politická pozornosť. A vskutku, považujem za potrebné prediskutovať túto otázku tu na Slovensku, v krajine, ktorá veľa rokov hrala vedúcu úlohu ako tranzitná krajina, ktorá zabezpečovala spoľahlivé dodávky ropy aj plynu z Ruska smerom do Strednej a Západnej Európy.

Čo dnes patrí medzi hlavné otázky agendy tvorcov politiky v Európe vo vzťahu k energetickému tranzitu? V prvom rade sú tieto otázky zamerané na dôsledky rozpadu bývalého Sovietskeho Zväzu na začiatku 90-tych rokov, kedy sa dovtedy zjednotená Sovietska potrubná infraštruktúra prakticky cez noc rozdelila medzi rozličné národné jurisdikcie. Táto situácia dala podnet ku vzniku pochybností, ktoré stále pretrvávajú. Medzi ne patria požiadavky umožnenia vstupu tretím stranám do národných potrubných sietí, kritériá používané pri stanovovaní tranzitných sadzieb, a postupy aplikované pri riešení sporov ohľadne tranzitu. A posledná, ale o nič menej významná otázka, ktorou je obvinenie z nelegálneho odberu plynu v tranzite, je takisto sporná.

Tranzit je, prirodzene, multilaterálna aktivita, a preto aj tieto problémy by mali byť prerokovávané na multilaterálnej úrovni. Tvorba jasných pravidiel medzinárodného práva v tranzitných tokoch je dôležitá úloha z pohľadu všetkých zúčastnených strán. Po prvé, pre štáty západnej Európy, ktoré sú závislé na dovoze energie, hlavne prírodného plynu, je dôležité v nasledujúcich dvoch desaťročiach dosiahnuť zásadného posilnenia právneho režimu pre tranzit, ktorý je kľúčovou otázkou pri zaistení bezpečnosti ich dodávok energie - bod, ktorý bol zdôraznený v Zelenej správe Európskej komisie o bezpečnosti dodávok energií v roku 2000.

Po druhé, produkujúce krajiny potrebujú mať spoločné dohody o podmienkach vstupu do cezhraničného potrubného systému s krajinami, cez ktoré ich energetické zdroje musia prejsť pri ceste na trhy. Potenciálni investori budú pripravení zaviazat' sa na výraznejšie dlhodobé financovanie energetických projektov, zapojených do cezhraničného vývozu len v prípade, keď budú existovať takéto jasné dohody. V predchádzajúcich rokoch to bol predovšetkým záujem novo nastupujúcich štátov

produkujúcich ropu a plyn v Kaspickom a stredo - Ázijských regiónoch, ktorých výrazný vývozný potenciál môže byť realizovaný len v prípade, ak budú zabezpečené spoľahlivé opatrenia pre tranzit cez tretie krajiny.

A v konečnom dôsledku, samotné tranzitné krajiny majú záujem získať istotu v tom, že bude vytvorený medzinárodne uznávaný právny režim pre tranzit, opäť v kontexte stimulujúceho dôveru investora v cezhraničné tranzitné projekty, ktoré ponúkajú ekonomický prospech pre všetky krajiny zúčastnené v “ reťazci ” tranzitnej cesty.

Na základe hore uvedených hľadísk, bola na konci 90-tych rokov dosiahnutá medzi našimi členskými krajinami dohoda o potrebe posilnenia existujúcej medzinárodnej právnej základne, ktorá by usmerňovala tranzitné toky v Euroázijskom regióne. Výsledkom bolo prijatie rozhodnutia o začatí medzivládnych rokovaní o Energetickom tranzitnom protokole, právne záväznom prostriedku navrhnutom so zámerom vytvoriť transparentný balík pravidiel, ktorý by riadil tranzit uhľovodíkov a elektrickej energie cez pevný systém preklenujúci štátne hranice.

Prečo bola Energetická charta vybraná ako fórum pre túto činnosť? Po prvé, pre široký geografický rozsah našej organizácie, ktorej členovia sa nachádzajú v Európe, Rusku a v iných CIS štátoch, Japonsku, Mongolsku a Austrálii. A po druhé, pretože hlavný právny dokument, na ktorom je Charta postavená, Energetická zmluvná charta 1994, už ponúka základné zaväzujúce pravidlá obsahujúce otázky tranzitu, na základe ktorých sa bude môcť Tranzitný Protokol ďalej spracovávať.

Rokovania ohľadne Tranzitného protokolu sú rozbehnuté od roku 2000, a teraz sa blížia do záverečnej etapy, s cieľom skompletizovať ich pred koncom tohto roku. Rokovací proces nebol jednoduchý – čo je asi nevyhnutné. Hoci naše členské krajiny majú spoločný záujem na prijatí jasných pravidiel tranzitných tokov, objavili sa tam výrazné odchýlky medzi východzími pozíciami ako aj názorov na to, ako by mali byť tieto pravidlá formulované v právnych pojmoch.

Jednako, záverečné obrysy textu Protokolu boli teraz pevne stanovené. **Dnes už môžem povedať**, že pripomienky budú v ďalšom pokračovaní rokovacieho

procesu riešené v kontexte medzinárodného práva rovnako ako kľúčové otázky : definície “dosiahnuteľnej kapacity tranzitu” v národných potrubných a sieťových systémoch; kritéria na základe ktorých bude prístup do tejto kapacity ponúknutý zainteresovaným tretím stranám, kritériá kontroly potrubných operátorov v prípadoch určovania tranzitných poplatkov a medzinárodne rešpektovaný zákaz “nelegálneho zadržania” (prepravovaného) energetického materiálu v režime tranzitu.

Verím, že Tranzitný Protokol, v prípade, že bude ukončený a vstúpi do platnosti, poskytne dôležitý právny prostriedok, ktorý krajiny a investori, zapojení do cezhraničného vývozu energie, budú môcť použiť na ochranu svojich záujmov. Aplikácia týchto pravidiel na medzinárodnej úrovni pomôže vládám zabezpečiť, aby obchodné rozhodnutia investorov či investovať alebo neinvestovať do energetických projektov, zahŕňajúcich vývoz cez územie tretích krajín mohli byť uskutočnené v transparentnom a nediskriminačnom prostredí – obzvlášť vzhľadom na veľmi dôležitú otázku podmienok prístupu do potrubných rozvodov, na ktoré sa tretie strany budú môcť spoliehať.

Sám o sebe to bude významný príspevok pre investorov do energetických projektov, ktorý bude zlepšovať trvalo pôsobiace právne prostredie, zahrňujúce tranzit von z FSU regiónu. Na druhej strane to podporí bezpečnosť Európskych energetických dodávok, ako aj pokračovanie stabilných tranzitných tokov ropy a plynu cez strednú Európu. Záujem o uplatnenie týchto právnych zásad je vzájomný, a ja dúfam, že všetky krajiny zapojené do procesu Energetickej Charty, vrátane Slovenska a jeho stredoeurópskych susedov, zdvojnásobia ich snahu o ukončenie rokovania počas roku 2002.

Prechádzam k druhej téme mojej prednášky;

pán predseda, je dobre známe, že neúmeraná energetická spotreba a škodlivé environmentálne postupy v energetickom sektore sú otázky, ktoré je potrebné adresovať všetkým vládam, v kontexte podpory trvalo udržateľného ekonomického rozvoja. Nie je to len otázka zavádzania nových efektívnych technológií – hoci, a nepochybne, je to tiež rozhodujúci prvok – ale tiež ako na národných úrovniach zaistiť, aby bol vytvorený zodpovedajúci politický rámec podpory energetickej efektívnosti. Predovšetkým, je to dôležitá priorita pre štáty v prístupovom procese

vstupu do Európskej Únie, pre krajiny, ku ktorým patrí i Slovensko, s prihliadnutím na požiadavky členstva EÚ v oblasti politiky energetickej efektívnosti.

Aká úlohu tu má Energetická Charta? V prvom rade môže Charta slúžiť ako cesta pre (poskytovanie) politického poradenstva na zodpovedajúcej úrovni, ktoré by boli na národných úrovniach uznávané ako podpora trvalo udržateľného rozvoja. Pod našou záštitou bol vyvinutý osobitný nástroj, **Protokol energetickej charty o energetickej účinnosti a súvisiacich environmentálnych aspektoch**, ktorý požaduje od zúčastnených štátov, aby formulovali politické ciele pre zlepšenie energetickej účinnosti a zníženie negatívnych dopadov energetických cyklov na životné prostredie.

Aby sa udržalo zavádzanie týchto požiadaviek pod obvyklou kontrolou, ustanovila Charta medzivládne politické fórum energetickej efektívnosti, v ktorom sa vedúce štáty OECD a krajiny s tranzitívnou ekonomikou môžu podeliť o skúsenosti a rady ako najlepšie postupovať: napríklad, v prípade najvhodnejších ekonomických stratégií a finančných nástrojov, ktoré budú použité v domácej energetickej politike za účelom dosiahnutia zámerov trvalo udržateľného rozvoja – napr., v otázke energetického zdaňovania, cenovej politiky a dotácií vzťahujúcich sa na životné prostredie.

Rada by som v tomto kontexte osvetlila viac podrobností o „spôsobe hodnotenia“ jednotlivých krajín, národných programov energetickej efektívnosti a politik, ktorú zaviedla Energetická Charta. Až doposiaľ bolo skompletizovaných šesť takýchto hodnotení, zatiaľ čo dve sú ešte rozpracované. Cieľom hodnotení je v každom jednotlivom prípade, za spolupráce s hostiteľskými vládami, navrhnúť odporúčania prihliadajúce na možné zlepšenia stratégie energetickej efektívnosti, ktoré sú následne prediskutované a odsúhlasené našou vládou organizáciou, Konferenciou Energetickej Charty, ktorá je vytvorená najvyššími predstaviteľmi našich 51 členských štátov.

Som potešená, že môžem poznamenať, že úplne prvá krajina s tak podrobnou kontrolou jej politiky energetickej efektívnosti zo strany Energetickej Charty od roku 1999 bolo Slovensko. Toto hodnotenie skončilo radom odporúčaní zo strany Konferencie Energetickej Charty Slovenskej vláde a týkalo sa prístupu k podpore energetickej efektívnosti. Medzi týmito odporúčaniami by som rada spomenula predovšetkým potrebu stanoviť merateľné ciele a nezávislé sledovanie vládnej

politiky energetickej efektívnosti, potrebu ďalších krokov, ktorými by sa znížili cenové dotácie pre konečných spotrebiteľov energie, zaviedli by sa vhodné rozvojové programy pre zvýšenie energetickej efektívnosti pri budovaní verejného sektora, a zdôraznila sa dlhotrvajúca dôležitosť rozvoja stratégie kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie .

Slovenská vláda predložila v novembri 2001 Pracovnej skupine pre energetickú efektívnosť Energetickej Charty správu o krokoch týkajúcich sa zavedenia odporúčaní uvedených v podrobnom prehľade za rok 1999. Predovšetkým bolo zdôraznené, že energetická politika Slovenskej Republiky prijatá v roku 2000, a tiež Národná štúdia Energetickej efektívnosti Slovenska, ktorá bola vypracovaná práve v spolupráci so Svetovou bankou a partnerskými organizáciami z Rakúska, obsahuje veľa politických cieľov uvedených v odporúčaní Energetickej Charty.

A preto ma teší, keď môžem konštatovať, že, ako aj slovenská vláda sama uznala, Energetická Charta zaznamenala dôležitý pokrok v budovaní politických podmienok rozvoja energetickej efektívnosti tejto krajiny. Z môjho pohľadu to poskytuje dobrý obraz o úlohe, ktorú hrajú multilaterálne organizácie pri pomoci v tranzitívnom procese energetického sektoru krajín Strednej a Východnej Európy, a to nielen vo forme poskytovania finančnej podpory a technickej pomoci, ale aj v kľúčovej oblasti politického poradenstva.

Podporný význam Energetickej charty v tejto oblasti predstavuje dôležitý príspevok pre ďalších účastníkov, akými sú Svetová banka, EBRD, IEA, Ekonomická komisia OSN pre Európu, a tiež samozrejme, Svetová energetická rada .

Zabezpečenie vzájomnej spolupráce medzi týmito organizáciami je dôležité pre maximalizáciu pomoci, ktorú môže medzinárodné spoločenstvo poskytnúť pri podpore rozvoja energetickej účinnosti a trvalo udržateľného rozvoja v strednej a východnej Európe. A to je aj dôvod, prečo Energetická Charta bola poverená zabezpečiť čo najužšiu spoluprácu, ako to len bude možné, v oblasti energetickej efektívnosti, s doplnkovými činnosťami ďalších organizácií pôsobiacich v tejto oblasti, k vzájomnému úžitku všetkých zúčastnených strán.

Ďakujem Vám za pozornosť, pán predseda, a dovoľte mi, aby som Vám aj ostatným účastníkom poprial úspešné pokračovanie konferencie.